

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

مقدمه ای بر نوشتن
Lesson plan طرح دوره و **Course plan** و طرح درس

گردآورندگان:

محمد رضا عبدالملکی

دکتر یدالله زارع زاده

صدیقه مومنی

فهرست مطالب

2	مقدمه و بیان اهداف
3	ضرورت و اهمیت نگارش طرح دوره و طرح درس
3	تاریخچه
3	محاسن طرح دوره و طرح درس
4	طبقه بندی حیطه های یادگیری
6	روش نگارش و تنظیم طرح دوره
8	روش نگارش و تنظیم طرح درس
10	منابع
11	ضمیمه شماره 1
13	ضمیمه شماره 2
16	ضمیمه شماره 3
17	ضمیمه شماره 4
18	ضمیمه شماره 5
19	ضمیمه شماره 6

این راهنما با هدف ارتقاء دانش و نگرش اساتید درمورد چگونگی تنظیم طرح دوره (Course plan) و طرح درس (Lesson plan) تهیه شده است. در تهیه این راهنما از منابع مختلفی استفاده شده است و سعی گردیده که ساختار راهنما منطبق با اصول و مبانی اصلی تهیه طرح دوره و طرح درس باشد. این راهنما برای مطالعه و تفکر اساتید قبل از نگارش طرح درس نوشته شده و بهتر است برای استفاده بهینه از مطالب این راهنما، قبل از نگارش طرح دوره و طرح درس نسبت به مطالعه این راهنما اقدام شود.

➤ اهداف این مجموعه آموزشی:

هدف کلی:

آشنایی اساتید محترم با مفاهیم طرح دوره و طرح تدریس

اهداف جزئی:

از فراگیران انتظار می رود بعد از مطالعه این مجموعه آموزشی بتوانند:

- ضرورت تهیه طرح دوره و طرح درس را شرح دهند.
- نحوه نوشتن اهداف کلی را بیان نمایند.
- نحوه نوشتن اهداف جزئی را توضیح دهند.
- طرح دوره یک درس را به روش صحیح بنویسند.
- طرح درس یک جلسه را به روش صحیح بنویسند.

➤ ضرورت و اهمیت نگارش طرح دوره آموزشی و طرح درس:

امروزه تدریس برنامه‌ریزی شده (planned teaching) یکی از اصول پذیرفته شده‌ی آموزش نوین است. این نوع تدریس بر مبنای اهداف آموزشی مشخص، که با هدف ایجاد تغییر در رفتار و عملکرد آموزش‌گیرنده تهیه می‌شوند صورت می‌گیرد و در واقع به تعریف آنچه آموزش دهنده باید به آموزش‌گیرنده ارائه دهد، می‌پردازد.

طرح دوره آموزشی (Course Plan) ابزاری است برای برنامه‌ریزی و سازمان دادن به مجموعه فعالیت‌هایی که استاد در ارتباط با هدفهای آموزشی، محتوای درس و تواناییهای دانش‌آموزان برای مدت زمان مشخص تدوین می‌نماید. در واقع طرح دوره، طرح آموزش است و در شکل بخشیدن به یادگیری نقش اساسی دارد. اهمیت و ضرورت طرح دوره، مشابه طرح و نقشه ساختمان است. همان طور که یک مهندس ساختمان پیش از ساختن یک بنا به تهیه نقشه آن می‌پردازد، مدرس نیز باید یک نقشه آموزشی طراحی کند که در آن اهداف، محتوای آموزش، روش آموزش، رسانه‌ها و وسایل کمک آموزشی پیش‌بینی شود و مطابق این طرح به آموزش بپردازد. برحسب این که طرح دوره مربوط به آموزش درس مورد نظر در طول یک سال تحصیلی باشد یا یک نیمسال باشد به آن طرح دوره سالانه یا طرح دوره نیمسال تحصیلی اطلاق می‌گردد. آشنایی دانشجویان از مجموعه فعالیت‌های طول سال به تفکیک جلسات، می‌تواند اثربخشی تدریس استاد و انگیزه‌ی یادگیری دانشجویان را دوچندان کند. بهتر است به غیر از تدوین طرح تدریس برای یک واحد درسی، در طی یک ترم، برای تدریس در هر جلسه نیز طرحی داشته باشیم. طرح درس درواقع همان طرح تدریس می‌باشد که برای یک جلسه تنظیم می‌گردد.

طرح درس شامل پیش‌بینی مجموعه فعالیت‌هایی است که مدرس از پیش برای رسیدن به یک یا چند هدف آموزشی در یک جلسه تدریس یا یک موضوع تدریس، تدارک می‌بیند. طرح درس جلسات آموزشی سبب می‌شود که مدرس فعالیت‌های آموزشی را به ترتیب و یکی بعد از دیگری در مراحل و زمانهای مشخص و به شیوه‌ای منطقی اجرا کند و نتایج حاصل از آن را برای تدریس در مراحل بعدی آموزش، مورد استفاده قرار دهد. در تنظیم طرح درس، اهداف رفتاری، انتخاب محتوا و فعالیت‌های آموزشی باید در هسته مرکزی آن قرار گیرند.

و بطور کلی طرح درس (Lesson plan) فعالیت‌های مربوط به یک موضوع درسی یا یک جلسه تدریس می‌باشد اما طرح دوره (Course plan) فعالیت‌های آموزشی در طول یک ترم یا دوره تحصیلی می‌باشد.¹

➤ تاریخچه تدوین طرح دوره و طرح درس:

طرح دوره یا سناریوی آموزشی برای نخستین بار در سال 1918 توسط "فرانکلین بوبیت" مطرح شد تا لزوم سازماندهی در امر یاددهی یا یادگیری مورد تأکید قرارگیرد. طرح تدریس به شکل امروزی آن، در سال 1950 به وسیله روان‌شناسان برجسته امر تعلیم و تربیت از جمله "بنجامین. اس. بلوم" شکل گرفت. در سال 1962 "رابرت گلیزر" نظرات تکمیلی خود را در راستای دیدگاههای بلوم مطرح کرد که تا به امروز نیز مدنظر برنامه‌ریزان و هدف‌گذاران آموزشی در سطح جهان بوده است (2). در ایران سابقه حیات مجدد طرح تدریس و لزوم استفاده از آن، به عنوان ابزار کارآمدی در زمینه تکنولوژی آموزشی و در خدمت افزایش کیفیت نظام آموزشی کشورمان مربوط به حدود یک دهه گذشته می‌باشد.

محاسن طرح دوره و طرح درس:

نوشتن طرح دوره و طرح درس محاسن مختلفی از جمله موارد زیر را دارا می‌باشد:

1- طرح دوره و طرح درس به استاد کمک می‌کند تا پیش‌بینی‌های لازم را برای تهیه وسایل آموزشی و رسانه‌ها به عمل آورد.

¹ طبق دیدگاههای دیگر تعریف طرح دوره، برنامه‌ریزی برای کل یک موضوع درسی است که ممکن است یک یا حتی چند ترم طول بکشد (مانند کل درس آناتومی در رشته پزشکی)، و طرح درس مربوط به تعداد معینی واحد از همان درس می‌باشد (مانند 2 واحد آناتومی سر و گردن).

- 2- داشتن طرح درس موجب می شود که استاد به تنظیم اوقات کلاس بپردازد و از ایجاد بی نظمی در کلاس جلوگیری کند.
- 3- طرح دوره و طرح درس موجب می شود که معلم فعالیتهای ضروری آموزشی را به ترتیب و یکی پس از دیگری در زمانهای مشخص و به شیوه های منطقی پیش ببرد و نتایج حاصل آن را برای تدریس در مراحل بعدی آموزش مورد استفاده قرار دهد.
- 4 - وظیفه استاد و دانشجو را مشخص کند.
- 5- توجه استاد را به انتخاب روش های مناسب جلب می نماید.
- 6- باعث می شود دانشجو و استاد با اعتماد بیشتری سر کلاس درس حاضر شوند.
- 7- ارزشیابی دانشجو توسط استاد را آسان می کند .

➤ طبقه بندی حیطه های یادگیری:

حیطه های یادگیری را به روشهای مختلفی تقسیم نموده اند که شاید معروفترین آنها، تقسیم بندی سه تایی حیطه های یادگیری شناختی، عاطفی و رفتاری می باشد. از آنجائیکه یادگیری سه حیطه دارد بهتر است در نوشتن اهداف رفتاری، حتی امکان به همه سطوح یادگیری و یا حداقل دو سطح آن توجه نمائیم .

1 حیطه شناختی (cognitive)

این حیطه بیشتر با فعالیتهای ذهنی سرو کار دارد و بر اساس طبقه بندی جدید که توسط کراتول یکی از شاگردان بلوم ارائه شده است. شامل شش سطح از ساده به مشکل به شرح زیر است: دانش، فهم، کاربرد، تحلیل، ارزشیابی، ترکیب. (جدول شماره 1)

جدول شماره 1- طبقات حیطه شناختی، اهداف کلی و افعال نشان دهنده سطوح یادگیری

طبقات	هدف کلی آموزشی (نتایج یادگیری)	فعال های رفتاری مناسب (حال ساده وسوم شخص مفرد)
دانش	اصطلاحات متد اول را می داند. مفاهیم اصلی را می داند. روش ها را می داند.	تعریف کند - توصیف کند - مشخص کند - فهرست کند - نام برد - تکرار کند - جور کند - نسخه برداری کند - بیان کند
درک و فهم	اصول را می فهمد . تئوریه را می فهمد . قوانین را می فهمد .	مثال بزند - حل کند - ترجمه کند - برگردان کند - تمیز دهد - تخمین زند - توضیح دهد - بسط دهد - تعمیم دهد - بازنویسی کند - خلاصه کند - پیش بینی کند -
کاربرد	مفاهیم را در موقعیت جدید به کار می برد . قوانین و نظریه ها را در موقعیت های عملی به کار می برد .	تغییر دهد - محاسبه کند - نمایش دهد - کشف کند - اندازه گیری کند - کنترل کند - اصلاح کند- بکار برد
تجزیه و تحلیل	ساختار یک اثر هنری را تجزیه و تحلیل می کند . جداول و نمودارها را تجزیه و تحلیل می کند . یک متن ادبی را تجزیه و تحلیل می کند .	به اجزا تقسیم کند - با نمودار نشان دهد - مجزا کند - تجزیه کند - تفکیک کند - جدا کند - انتخاب کند - مشخص کند
ترکیب	اصول و قواعد را با یکدیگر ترکیب می کند . طرح جدیدی ابداع می کند . مطالب را با یکدیگر ترکیب می کند .	طبقه بندی کند - در هم بیامیزد - انشا کند - تجدید نظر کند - باز نویسی کند - سخنرانی کند - داستان بنویسد - تجدید سازمان بدهد - مدون کند - نمودار تهیه کند - گروه بندی کند - طراحی کند- تولید کند
ارزشیابی	یک اثر هنری را ارزشیابی می کند . روش های تدریس را ارزشیابی می کند . قوانین یادگیری را ارزشیابی می کند	ارزیابی کند - مقایسه کند - نتیجه گیری کند - مقابله کند - انتقاد کند - تفسیر کند - ربط دهد - قضاوت کند - داوری کند - اثبات کند

در اینجا جهت آشنایی با نحوه نوشتن اهداف رفتاری (انتظارات یادگیری) که بتواند منعکس کننده یادگیری در حیطه شناختی باشد چند مثال ارائه می نمائیم :

فراگیران بعد از اتمام دوره آموزش باید بتوانند :

- سه نوع از انواع واکسن را نام ببرند.(حیطه شناختی،سطح دانش)

- دلایل اهمیت واکسن را شرح دهند. (حیطه شناختی، سطح فهم)
- یک رژیم مناسب غذایی برای خودش تعیین کند. (حیطه شناختی، سطح کاربرد)
- اجزای مختلف یک گزارش تحقیقی را مشخص نماید. (حیطه شناختی، سطح تجزیه و تحلیل)
- یک مقاله انتقادی درباره استفاده از سیگار بنویسد. (حیطه شناختی، سطح ارزشیابی)
- یک گزارش کار از مجموعه مواردی که یاد گرفته تهیه نماید. (حیطه شناختی، سطح ترکیب)

2 - حیطه عاطفی (affective)

این حیطه با نگرشها، عواطف، علایق و ارزشها سروکار دارد. سطوح مختلف این حیطه به ترتیب عبارتند از: توجه کردن، پاسخ دادن، ارزش گذاری، سازماندهی ارزشها، تبلور ارزشها در شخصیت. (جدول شماره 2)

جدول شماره 2- حیطه عاطفی، اهداف کلی و افعال نشان دهنده سطوح یادگیری

طبقات	هدف های کلی تربیتی	فعال های رفتاری مناسب (حال ساده و سوم شخص)
دریافت	نسبت به اهمیت یادگیری آگاهی نشان می دهد . نسبت به نیاز های انسان و مسائل اجتماعی حساسیت نشان می دهد . با دقت به فعالیت های کلاس توجه می کند .	بیرسد - انتخاب کند - دنبال کند - قرار دهد - نام ببرد - اشاره کند - توصیف کند - مشخص کند - با دقت گوش دهد - سوال کند - بنشیند - ارائه دهد -
واکنش	قوانین مدرسه را رعایت می کند . برای انجام کاری ویژه داوطلب می شود . از مطالعه ی شعر و ادب لذت می برد .	پاسخ دهد - کمک کند - موافقت کند - اجابت کند - پیروی کند - بحث کند - تریک بگوید - اجرا کند - تمرین کند - بخواند - گزارش دهد -
ارزش گذاری	به نقش علم در زندگی روزمره ارج می نهد . نسبت به رفاه و آسایش دیگران علاقه نشان می دهد . خود را در قبال پیشرفت اجتماعی متعهد می داند .	کامل کند - پیشقدم شود - دعوت کند - ملحق شود - پیشنهاد کند - سهیم شود - کار کند - مطالعه کند - تحسین کند - تشکر کند
سازمان بندی	نقش برنامه ریزی منظم در حل مسائل را می شناسد . مطابق تواناییها ، علایق و اعتقادات خویش برنامه ای برای زندگی خود تدوین می کند .	طرفداری کند - تغییر دهد - تنظیم کند - تلفیق کند - مقایسه کند - تعمیم دهد - تعدیل کند - تغییر دهد - اصلاح کند - منظم کند - سازمان دهد - ربط دهد - ترکیب کند -
تبلور	برای انجام کار مستقل از خود اعتماد به نفس نشان می دهد . در فعالیت های گروهی عملاً همکاری می کند . عادات خوب بهداشتی را حفظ می کند .	تمیز دهد - تحت نفوذ قرار دهد - کیفیت چیزی را تعیین کند - تجدید نظر کند - خدمت کند - میزبانی کند - گلچین کند - داوری کند - قضاوت کند 0

جهت آشنایی با نحوه نوشتن اهداف رفتاری (انتظارات یادگیری) که بتواند منعکس کننده یادگیری در حیطه عاطفی باشد چند مثال ارائه می نمائیم .

بعد از اتمام دوره آموزشی :

- یاد گیرنده می پذیرد که دانشجویان از قومهای مختلف می باشند. (عاطفی، توجه کردن)
- یاد گیرنده با دانشجویان قومهای مختلف به فعالیت گروهی می پردازد. (عاطفی، پاسخ دادن)
- یاد گیرنده در بحث گروهی از عقائد یکی از دوستان خود که به ان باور دارد دفاع می کند. (عاطفی، ارزش گذاری)
- یاد گیرنده باورهای خود را در هم می آمیزد و یک نظام ارزشی برای خود به وجود می آورد. (عاطفی، سازماندهی ارزشها)

- یاد گیرنده در موقعیتهای مختلف متناسب با نظام ارزشی خودش رفتار می نماید. (عاطفی، تبلور ارزشها در شخصیت)

3- حیطه روانی حرکتی (Psychomotor)

این حیطه با مهارتها و عملکرد سرو کار دارد، سطوح مختلف این حیطه عبارتند از: مشاهده و تقلید، اجرای مستقل، دقت، هماهنگی حرکات، عادی شدن عمل (جدول شماره 3)

جدول شماره 3- حیطه روانی حرکتی، هدف های کلی آموزشی و فعل های رفتاری در حیطه ی روانی- حرکتی

طبقات	هدف های کلی آموزشی (مهارت کلی)	فعل های رفتاری
تقلید	از ابزار و وسایل پانسمان آگاهی دارد . از حیث جسمی برای سونداز کردن آمادگی دارد . با کمک استاد برای بیمار لوله تراشه میگذارد.	تمیز می کند - اشتباه خود را رفع میکند - تمرین میکند - حرارت میدهد - گره میزند - بهم میزند - وزن میکند - می پیچد - سفت میکند - می چیند
اجرای مستقل	به تنهایی تزریق وریدی می کند . به تنهایی LP انجام می دهد به تنهایی بیمار هیپوتانیون را مدیریت می کند .	تزریق می کند - میسازد - آماده میکند - مدیریت میکند - پیس میکر میگذارد
دقت	با دقت بیمار را معاینه می کند . با دقت به صحبت های بیمار گوش می کند . با دقت میزان قطرات سرم دوپامین را تنظیم می کند .	تنظیم میکند - با ظرافت انجام می دهد.
هماهنگی حرکات	با هماهنگی چشم و دست بیمار را معاینه می کند. با هماهنگی چشم و دست خونریزی بیمار را کنترل می کند با هماهنگی چشم و دست ماساژ سینه مید هد.	بخیه می کند - ساکشن می کند - ونتیله میکند - کنترل میکند .
عادی شدن	بامهارت در رفتگی کتف را جا می اندازد. بامهارت بخیه می زند. بامهارت بیمار را اینتوبه می کند.	(بامهارت) ونتیلاتور را به کار میاندازد - (بامهارت) دستگاه دیالیز راست می کند - (بامهارت) آپاندکتومی میکند - (بامهارت) رگ گیری میکند.

در اینجا جهت آشنایی با نحوه نوشتن اهداف رفتاری (انتظارات یادگیری) که بتواند منعکس کننده یادگیری در حیطه روانی حرکتی باشد چند مثال ارائه می نمائیم .
فراگیران بعد از اتمام دوره آموزش باید::

- بتوانند واکسن را با کمترین خطا مانند مربی تزریق نمایند . (روانی حرکتی، تقلید)
- بتوانند به تنهایی واکسن را بدون اشتباه تزریق نمایند. (روانی حرکتی، اجرای مستقل)
- بتوانند با دقت و با کمترین خطا یک پرونده مراقبت از اطفال را تکمیل نمایند. (روانی حرکتی، دقت)
- بتوانند با حداقل خطا یک جلسه آموزشی برگزار نمایند. (روانی حرکتی ، هماهنگی حرکات)
- بتوانند بدون خطا و با مهارت آمار واکسیناسیون را در یک ساعت محاسبه نمایند. (روانی حرکتی، عادی شدن)

➤ روش نگارش و تنظیم طرح دوره (Course Plan)

در آموزش های رسمی دانشگاهی ، هر واحد درسی یک سر فصل مصوب دارد که در آن هدف کلی و شرح درس تعیین شده است. در صورت به روز بودن ، این سرفصل ، اصلی ترین ابزار تنظیم طرح دوره می باشد.

برای تنظیم چنین جدولی می توان مراحل زیر را به ترتیب طی کرد:

گام اول: نوشتن اهداف کلی درس

اهداف کلی آموزشی :

این اهداف باید به صورتی نوشته شوند که پیامد آموزش (learning outcome) را بیان کنند. هر هدف کلی فقط یک موضوع یا محور را شامل می شود و پیامد آموزشی را به صورت کلی اما روشن ، با یک فعل کلی بیان می کند. تعداد این اهداف کلی با توجه به نوع مهارت ، قابل انعطاف است. معمولا اهداف کلی در چند جمله و به صورت کلی بیان می شود و تقریبا مشابهت زیادی با عنوان درس دارد . باید توجه نمود که ما در اینجا اهداف آموزشی فرآیند آموزش را بیان می نماییم و نه نتیجه آموزش را .

مثال:

- آشنایی فراگیر با اصول بهداشت فردی

گام دوم

نحوه نوشتن اهداف جزئی-رفتاری:

اهداف جزئی یا ویژه: اهداف جزئی از خرد کردن اهداف کلی به چند قسمت به دست می آیند و محورهای اصلی برنامه را نشان میدهد. این رفتارها در مجموع ، اهداف آموزشی مربوط به هر هدف کلی را دربر می گیرند. و در مقایسه با اهداف کلی ، روشن تر و صریح تر است و قابلیت اجرا و ارزشیابی بیشتری دارد. در نوشتن این اهداف باید از جملاتی استفاده نمود که روشن و صریح باشند و قابل تعبیر و تفسیر مختلف و متفاوت نباشند و ترجیحا قابل اندازه گیری و مشاهده باشند.

مثال :

فراگیر باید بتواند بعد از اتمام دوره در حضور استاد و بدون نگاه کردن به جزوه درسی به 10 سوال پاسخ درست بدهد

اجزای یک هدف جزئی کامل عبارتند از:

الف- عمل یا رفتار (action): در جمله هدف جزئی ، فعل جمله جزء رفتار محسوب می شود. رفتار همان عمل یا فعالیتی است که بروز آن را از فراگیر انتظار داریم که باید قابل مشاهده و اندازه گیری صریح و روشن باشد و قابل تفسیر نباشد. لذا از واژه هایی مثل بیان کردن ، انجام دادن ، تزریق کردن استفاده می نمائیم.

ب- محتوا (what): محتوای آموزشی تدوین شده باید رفتارهایی را که انتظار داریم در فراگیر بپوراند شامل باشد یعنی آنچه هدف ما است در محتوا گنجانده شده باشد و ضمنا در راستای اهداف آموزشی باشد .

پ- شرایط (condition): منظور موقعیتی است که در آن ارزشیابی انجام می شود که شامل موارد زیر می باشد:

1- اوضاع احوال عملکرد : مانند (در حضور استاد) یا (در کلاس درس)

2- محدودیت: مانند (بدون استفاده از کتاب) یا (با در دست داشتن جزوه درسی)

3- امکانات : مانند (با استفاده از نقشه) یا (با در دست داشتن جزوه درسی)

ت- ضابطه یا معیار (criteria): معیاری که مشخص می کند هدف آموزشی برآورده شده است ، در واقع حداقل میزان قابل قبول است ، که شامل موارد زیر می باشد:

1- معیار زمانی :مانندواژه (درمدت زمان 20 دقیقه)

2- تعداد پاسخ درست :مانند (حداقل یک الگو) یا (حداقل چهار پاسخ صحیح)

3- درصد یانسیب : مانند (80/نمره) یا (سه چهارم سوالات)

4- ویژگی های عملکرد :مانند (بادر نظر گرفتن ترتیب) یا (بادر نظر گرفتن توجه به اجزای هر مرحله)

اما اغلب اهداف جزئی حداقل اجزای لازم یعنی محتوا و عملکرد را در بر می گیرند.

گام سوم

تعیین محتوای درس (شرح درس)

پس از مشخص شدن زمان خالص تدریس ، باید محتوای درس یا عناوین مورد تدریس باتوجه به سرفصل مصوب درس را تعیین و سپس برحسب اهمیت و کیفیت مطالب و تحقق هدفهای آموزشی بر کل ساعات و جلسات تقسیم کرد. برای انجام چنین کاری، لازم است ابتدا محتوای درس یا عناوین مورد تدریس و سایر فعالیت های آموزشی با احتساب فرصت لازم برای تمرین محاسبه شود و سپس محتوای فصلها و مباحث و سایر فعالیت های در نظر گرفته شده در طول سال، به واحدهای کوچکتر درسی یا محتوای متناسب با تک تک جلسات تقسیم گردد.

گام چهارم

تعیین روش تدریس ولوازم کمک آموزشی

با توجه به محتوای آموزشی روش تدریس صحیح انتخاب گردد.

گام پنجم

تعیین شیوه ارزشیابی

جهت برآورده شدن اهداف آموزشی، بهتر است دانشجویان در آغاز آموزش ، از روشهای ارزشیابی و معیارهای آن مطلع شوند. روشهای مختلف سنجش اعم از آزمون شفاهی، امتحان توصیفی (essay)، آزمونهای چند گزینه ای (MCQ) و امتحان با لینی به روش OSCE ، با توجه به امکانات گروه، تعداد دانشجویان و حیطه ای آموزشی هر رفتار ویژه ای عینی انتخاب می شوند.

ضمناً در طرح دوره یا سالانه (جدول زمان بندی شده تدریس)، جلساتی را نیز می توان به تناسب موقعیت و زمان تدریس به شناخت دانشجویان ، اجرای ارزشیابی تشخیصی و تکوینی و پایانی و مرور درسهای گذشته که پیش نیاز درس جدید می باشند و ترمیم کمبودهای مشخص شده در ارزشیابی تشخیصی اختصاص داد .

گام ششم

تعیین منابع

تمرین: در اینجا خهت تمرین ، یک نمونه فرم طرح درس ارائه می شود .یکی از دروس خود را انتخاب نمائید وبا استفاده از این کتاب آنرا تکمیل نمائید .

ضمیمه شماره 1 نمونه یک فرم طرح دوره می باشد. و ضمیمه شماره 2 نمونه یک طرح دوره پر شده است که جهت استفاده در این جزوه آورده شده است.و نیز در ضمیمه شماره 5 چک لیست امتیاز دهی به یک طرح دوره آورده شده که با استفاده از این چک لیست می توان طرح دوره ها را از نظر وجود یا عدم وجود موارد لازم ارزیابی نمود.

➤ روش نگارش و تنظیم طرح درس (Lesson Plan)

1- موضوع یا عنوان درس در هر جلسه

عنوان درس باید به طور دقیق نوشته شود؛ مثلاً اگر عنوان درس را «واکسیناسیون» بگذاریم، عنوان گویایی نیست، بلکه بهتر است بنویسیم: «نحوه رعایت زنجیره سرما در واکسیناسیون». مدرس هر اندازه به تجزیه و تحلیل موضوعات مسلط باشد بهتر می تواند برای آن، عنوان مناسب انتخاب کند.

2- نوشتن هدف کلی درس برای هر جلسه

نوشتن هدف کلی یک جلسه تدریس، همانند هدف کلی یک دوره آموزشی است؛ اما در قالب یک موضوع محدود. تحقق مجموع هدفهای کلی جلسات باید موجب تحقیق اهداف کلی دوره شوند. به عبارت دیگر اهداف کلی هر جلسه تدریس، عناصر یا مراحل رسیدن به اهداف کلی دوره را مشخص می کنند. در نوشتن هدف کلی هر جلسه نیز معمولاً از افعال کلی استفاده می شود. ذکر شرایط و معیار در این نوع از اهداف ضرورتی ندارد.

3- نگارش و تنظیم هدفهای جزئی هر جلسه درس

پس از نوشتن هدفهای کلی، استاد باید آن را تبدیل به هدفهای رفتاری نماید. هدفهای جزئی هر جلسه تدریس باید با توجه به شرایط، ضوابط و امکانات متناسب با سطوح مختلف حیطه های یادگیری تنظیم شود. سپس براساس سلسله مراتب از آسان به مشکل و یا به صورت پیش نیاز و پس نیاز مرتب گردد. در هدفهای رفتاری: عملکرد(رفتار)، شرایط و معیار دقیقاً باید مشخص شود.

4- تعیین اهداف ورودی

استاد بر اساس تخصص و مهارتی که دارد باید ابتدا رفتار ورودی را پیش بینی کند و سپس براساس دانش پیش نیاز درس مورد تدریس، سؤالهایی طرح نماید. این سؤالها قبل از تدریس باید از دانشجویان پرسیده شوند، تا وجود یا عدم وجود پیش نیاز مشخص شود. در صورت عدم تسلط دانشجویان بر پیش نیاز درس مورد تدریس، مخصوصاً زمانی که موضوع درس با موضوعات قبلی و بعدی ارتباط تسلسلی داشته باشد، حتماً باید رفتار ورودی ترمیم گردد.

5- تعیین مراحل تدریس

در این مرحله استاد تک تک فعالیتهای کلاسی را از لحظه شروع فرایند تدریس تا پایان کلاس لیست کرده و سناریو مربوط به هر کدام از فعالیتها را می نویسد.

6- تعیین روش تدریس

روش آموزش محوریت معلم یا دانشجو را در کلاس درس مشخص می کند. به عبارتی آن چه که معلم در جریان آموزش هر رفتار ویژه ای عینی انجام می دهد، اعم از سخنرانی کردن، انجام دادن مهارت، یا بحث گروهی را مشخص می کند.

7- تعیین وسایل و رسانه مورد نیاز جهت آموزش

متناسب با هر هدف، معلم از رسانه ای آموزشی خاصی استفاده می کند. این رسانه ها بسته به امکانات دانشگاه می تواند شامل اسلاید، فیلم و ... باشد.

8- تعیین فعالیت های دانشجو

لازم است مدرس فعالیت های تکمیلی دانشجویان را که برای تقویت یادگیری آنها لازم است و فرصت کافی برای انجام آنها در کلاس درس وجود ندارد پیش بینی نماید. پیش بینی این نوع فعالیتها و حتی امکانات و وسایل لازم برای انجام چنین تکالیفی باید

دقیقاً مشخص شده باشد؛ مثلاً دقیقاً معین شود چه بخش از چه کتاب یا منبعی مطالعه شود و یا تمرینهای چه بخشی از کتاب درسی حل گردد یا چه نوع گزارشی با توجه به چه امکاناتی باید تهیه و نوشته شود. فعالیت های تکمیلی باید مکمل فعالیت های کلاس و تقویت کننده کیفیت یادگیری دانشجویان شود. از ارائه فعالیت های تکمیلی خسته کننده، بی ربط با موضوع و نامتناسب با زمان، جداً خودداری شود.

9- شیوه های ارزشیابی

جهت برآورده شدن اهداف آموزشی، بهتر است دانشجویان در آغاز آموزش، از روش های ارزشیابی و معیارهای آن مطلع شوند. ضمیمه شماره 3 نمونه یک فرم طرح درس خام و ضمیمه شماره 4 نمونه یک طرح درس پر شده است که جهت استفاده، در این جزوه آورده شده است. و نیز در ضمیمه شماره 6 چک لیست امتیاز دهی به یک طرح درس آورده شده که با استفاده از این چک لیست می توان طرح درسها را از نظر وجود یا عدم وجود موارد لازم ارزیابی نمود.

➤ منابع :

1. صفوی امان الله. کلیات روشها و فنون تدریس همراه با الگوهای جدید تدریس. انتشارات معاصر، سال 1376
2. جی گالن سیلور، آرتور جی الکساندر، ترجمه خوی نژاد غلامرضا. برنامه ریزی درسی برای تدریس و یادگیری بهتر. انتشارات آستان قدس رضوی، سال 1378
3. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز. جزوه آموزشی طرح درس. سال 1386
4. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران. جزوه آموزشی طرح درس سال 1386
5. دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی قزوین کتابچه راهنمای نگارش طرح درس و تقویم درسی
6. سیف علی اکبر. روشهای اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی. انتشارات دوران، سال 1376
7. کشاورز محمدی نسترن، حسینی قدیر. آموزش بهداشت و تکنولوژی آموزشی. انتشارات دیباگران، سال 1382
8. پور صفر علی. راهنمای تدوین اهداف رفتاری در نظامهای آموزشی. انتشارات فرهنگ ایلیا، 1384

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
فرم برنامه دوره (Course Plan)

دانشکده:	سال تحصیلی:	نیمسال:
نام واحد:	تعداد واحد:	نوع واحد:
رشته:	مقطع:	ترم:
پیش نیاز:	محل برگزاری:	مدرس:

هدف کلی

.....

اهداف اختصاصی

(*) حیطه ها مشخص شود. شناختی، روانی حرکتی و نگرشی)
در پایان دوره دانشجو باید بتواند:

1)

2)

امکانات آموزشی

▪ ویدئو پروژکتور، کامپیوتر و

آموزش دهنده (مدرسین)

▪

منابع اصلی درسی

▪

حوزه ارزشیابی

▪ تکوینی

▪ پایانی

▪ نحوه محاسبه نمره پایانی

مقررات

▪ حداقل

نمره

قبولی

.....

▪ تعداد دفعات مجاز غیبت در کلاس و سایر موارد با ذکر جزئیات

.....

رئوس مطالب

ردیف	سرفصل مطالب	تاریخ ارائه	نحوه ارائه	امکانات مورد نیاز
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				

استاد مربوطه:

مدیر گروه:

معاون آموزشی دانشکده:

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
فرم برنامه دوره (Course Plan)

هدف کلی

دانشکده: پرستاری و مامایی	سال تحصیلی: 1391-92	نیمسال: اول
نام واحد: پرستاری در بحران	تعداد واحد: 2 واحد	نوع واحد: تئوری و عملی
رشته: پرستاری	مقطع: کارشناسی	ترم: 6
پیش نیاز:	محل برگزاری: دانشکده پرستاری	مدرس:

آشنایی با مباحث تئوری و عملی در مراقبت از بیماران بد حال و دارای فوریت پزشکی

اهداف اختصاصی
الف) در حیطه شناختی

در پایان دوره دانشجو باید قادر باشد:

- روشهای مختلف بررسی و شناخت از بیمار را بداند (پذیرش، شرح حال، معاینه، تریاژ).
- خصوصیات فیزیکی و تجهیزات بخش اورژانس را توضیح دهند.
- انواع تریاژ را بشناسد.
- اقدامات لازم در حفظ حیات را توضیح دهد.
- مراقبتهای لازم در شوک، صرع و تشنج را توضیح دهد.
- مداخلات اولیه و اورژانس در زخمها و خونریزیها را توضیح دهد.
- مداخلات پرستاری در مورد شکستگی ها را توضیح دهد.
- مداخلات پرستاری در مورد ضربه به سر را تشریح کند.
- مداخلات پرستاری در مورد مسمومیت ها را توضیح دهد.
- مداخلات پرستاری در مورد گرما زدگی و سرما زدگی را توضیح دهد.

ب) در حیطه روانی حرکتی

در پایان دوره دانشجو باید قادر باشد:

- بیمار تازه بستری را با انجام اقدامات لازم پذیرش نماید.
- بیماران اورژانسی را بر اساس قوانین تریاژ اولویت بندی نماید.
- کنترل سطح هوشیاری بیمار را به روش صحیح انجام دهد.
- خونریزی را به روش صحیح مهار نماید.
- مراقبت های لازم از زخمهای سطحی را بعمل آورد.
- مراقبت های لازم از زخمهای عمیق را بعمل آورد.
- تکنیک بخیه زدن را بنحو صحیح انجام دهد.

- 8) مراقبتهای پرستاری لازم هنگام شوک را بعمل آورد .
 - 9) مراقبت های لازم در بیماران ضربه سر را انجام دهد .
 - 10) مراقبتهای پرستاری در صدمات شکستگی را انجام دهد .
 - 11) اتل بندی در شکستگیها را بنحو صحیح انجام دهد .
 - 12) بانداژ ها را به روش صحیح انجام دهد .
 - 13) در موارد CPR به عنوان عضو تیم وظایف محوله را بصورت دقیق انجام دهد.
- (ج) در حیطه عاطفی (نگرشی)**
در پایان دوره دانشجو باید قادر باشد:

- 1) در بحثهای گروهی بطور فعال شرکت کند.
 - 2) در کلاسهای تئوری و عملی حضور داشته باشد.
 - 3) مطالعات مرتبط با موضوع درسی انجام دهد.
 - 4) در قبال انجام پروژه ها و تکالیف محوله احساس مسئولیت نماید.
 - 5) در فعالیتهای گروهی در کلاس همکاری کند.
- امکانات آموزشی
- ویدئو پروژکتور، کامپیوتر ، انواع مولاژها، تخته وایت برد،
 - ماژیک، و لوازم مورد نیاز در پراتیک

آموزش دهنده (مدرسین)

.....

منابع اصلی درسی

1) کتاب جامع فوریتهای پرستاری

2) Walsh, M., & Kent, A.(2008). Accident and Emergency Nursing.

3)

حوزه ارزشیابی

- پرسش و پاسخ در ابتدای هر جلسه در مورد مباحث جلسه قبل
- در طول ترم 2 مورد امتحان میان ترم برگزار می شود.
- نحوه محاسبه نمره پایانی

- حضور منظم در کلاس و رعایت مقررات آموزشی 5%
- شرکت فعال در کلاس و مشارکت در بحث گروهی 5%
- تهیه و ارائه پروژه های واگذار شده 10%
- نمره امتحانات میان ترم 10%
- آزمون پایان ترم 70%

ردیف	سرفصل مطالب	تاریخ ارائه	نحوه ارائه	امکانات مورد نیاز
1	نگرشی بر فوریت های پرستاری	91/7/1	پرسش و پاسخ	ماژیک و وایت برد
2	بررسی و شناخت از بیمار	91/7/8	سخنرانی و پرسش و پاسخ	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک

3	تریاز	91/7/15	سخنرانی و پرسش و پاسخ	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
4	احیای قلبی و ریوی	91/7/22	سخنرانی و نمایش و پرسش و پاسخ	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
5	احیای قلبی و ریوی (عملی)	91/7/23	شبیه سازی	مولاژ
6	احیای قلبی و ریوی (عملی)	91/7/24	شبیه سازی	مولاژ
7	احیای قلبی و ریوی	91/7/29	الگوی تفکر استقرایی	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
8	احیای قلبی و ریوی (عملی)	91/7/30	ایفای نقش	مولاژ
9	احیای قلبی و ریوی (عملی)	91/8/1	ایفای نقش	مولاژ
10	مراقبتهای لازم در شوک	91/8/6	الگوی TMTD	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
11	زخمها و خونریزیها	91/8/20	سخنرانی و پرسش و پاسخ	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
12	کنترل خونریزی و بانداز (عملی)	91/8/21	شبیه سازی	باند و آتل
13	کنترل خونریزی و بانداز (عملی)	91/8/22	شبیه سازی	باند و آتل
14	انواع تروما ها	91/8/27	بحث در گروههای کوچک	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
15	شکستگی ها و دررفتگی ها	91/9/11	ارائه گروهی	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
16	آتل بندی (عملی)	91/9/12	شبیه سازی	انواع آتل
17	آتل بندی (عملی)	91/9/13	شبیه سازی	انواع آتل
18	ضربه به سر	91/9/18	پیش سازماندهنده و سخنرانی	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
19	مسمومیت ها	91/9/25	بحث گروهی	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک
20	گرما زدگی و سرما زدگی	91/10/2	الگوی حل مسئله	ویدئو پروژکتور، کامپیوتر وایت برد، ماژیک

استاد مربوطه:

مدیر گروه:

معاون آموزشی دانشکده:

ضمیمه شماره 3

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
فرم طرح درس

تاریخ تدوین یا بازنگری:	سال تحصیلی:	مدرس :	نام واحد:
	نیمسال:	مقطع:	رشته:
	منابع :	مدت کلاس:	تاریخ ارائه درس:

استاد مربوطه:

مدیر گروه:

معاون آموزشی دانشکده:

[illegible]

ضمیمہ شماره 4

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان

ارزشیابی بعد از تدریس با طرح چند سؤال شفاهی صورت می گیرد.	طراحی فرایند پرستاری از بیماران مبتلا به ایدز در بخش عفونی	10	وايت برد	پرسش و پاسخ	1-مرحله پیش از تدریس: - حضور و غیاب - بیان اهداف رفتاری - نوشتن کلمه AIDS بر روی تابلو و پرسیدن اینکه این کلمه مخفف چیست. 2-شروع تدریس: - با معرفی این بیماری و تاریخچه آن و اپیدمیولوژی بیماری - بیان راههای انتقال با استفاده از پیش سازمان دهنده ها و پرسش درباره این راهها - توضیح علایم اختصاصی بیماری ایدز با نشان دادن تصویر یک بیمار در stage بالای این بیماری - نشان دادن یک فیلم کوتاه درباره سیر بیماری (Energizer) - توضیح راههای تشخیص و درمان این بیماری - ارایه یک دید جدید نسبت به این بیماران 3-بعد از تدریس: - جمع بندی و نتیجه گیری - ارزشیابی پایانی	1-سیستم ایمنی بدن را می شناسد و نحوه عملکرد آن را در مقابل بیماریها فرا گرفته است. 2-ویروسها را می شناسد و نحوه تکثیر آنها را در بدن فرا گرفته است. 3-اصول صحیح تزریقات ایمن را می داند.	از دانشجو انتظار میرود در پایان این درس بتوانند: 1-AIDS را تعریف کند.(دانش) 2- علایم و نشانه های بالینی ایدز را توضیح دهد.(دانش) 3-راههای انتقال این بیماری را نام برد.(دانش) 3-داروهای رایج را به همراه مکانیسم اثر این داروها را شرح دهد.(درک) 4-آموخته های خود را در محیط کار در هنگام مواجهه شدن با این بیماران یکار ببندد.(کاربرد) 5-برای یک بیمار مبتلا به ایدز یک فرایند پرستاری طراحی کند.(ترکیب) 6-درباره این بیماری مطالعه و تحقیق نماید.(واکنش) 7-عنوان یک انسان بین آنان و سایر بیماران تفاوت نگذارد.(واکنش)	1-AIDS را بشناسد. 2-راههای انتقال آنرا بداند. 3- اقدامات درمانی در این بیماران را بداند. 4-اقدامات پرستاری در این بیماری را بداند. 5-در مواجهه با این بیماران ارزشهای انسانی را ارج بگذارد.	اقدامات پرستاری در بیمار مبتلا به ایدز
		10	اسلاید و نمودار	سخنرانی					
		10	اسلاید	پرسش و پاسخ					
		20	اسلاید و وايت برد	نمایش و بحث					
		10	فیلم	گروهی					
		10	اسلاید	نمایش					
		15		سخنرانی بحث گروهی					
		5		پرسش و پاسخ					

مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
فرم طرح درس

نام واحد: پرستاری بیمه ریهای عفونی	مدرس:	سال تحصیلی: 90-91	تاریخ تدوین یا بازنگری: 1391/6/15
رشته: پرستاری	مقطع: کارشناسی	نیمسال: اول	
تاریخ ارائه درس: 1391 / 20 / 2	مدت کلاس: 90 دقیقه	منابع: پرستاری بیماریهای عفونی برونر	

معاون آموزشی دانشکده:

مدیر گروه:

استاد مربوطه:

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی

چک لیست ارزیابی برنامه دوره (Course plan)

ردیف	نام استاد:			نام درس :
	گروه :	رشته :	دانشکده :	
	سال :	نیمسال :		
	عناوین/موارد			
1	اهداف آموزشی کلی مشخص شده است.			
2	اهداف آموزشی اختصاصی به طور صمیم نوشته شده است.			
3	اهداف در سه میله طبقه بندی شده است.			
4	روش آموزش مشخص شده است.			
5	رئوس مطالب نوشته شده است.			
6	روش ارزشیابی (تکوینی و پایانی) مشخص شده است.			
7	نمونه مناسبه نمره کل مشخص شده است.			
8	قوانین و مقررات کلاس درس مشخص شده است.			
9	رفرنسهای مورد استفاده مشخص شده است.			
10	وسایل و امکانات آموزشی مورد استفاده مشخص شده است.			
11	برنامه دارای جدول زمان بندی می باشد.			
13	استاد یا اساتید تدوین کننده برنامه مشخص شده است.			
	جمع امتیاز			
	100			

مدیر گروه:

معاون آموزشی دانشکده:

معاونت آموزشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان
مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی
چک لیست ارزیابی طرح درس (Lesson plan)

ردیف	نام استاد:		رشته :	نام درس :
	گروه :		دانشکده :	
		سال :		نیمسال :
امتیاز		عناوین/موارد		
1	10	اهداف آموزشی کلی مشخص شده است.		
2	30	اهداف آموزشی اختصاصی مشخص شده است.		
3	5	اهداف ورودی تعیین شده است.		
4	10	مراحل تدریس مشخص شده است.		
5	10	روش آموزش مشخص شده است.		
6	10	روش ارزشیابی پایان کلاس مشخص شده است.		
7	5	سوالات ارزشیابی پایان کلاس نوشته شده است.		
8	5	منابع مورد استفاده مشخص شده است.		
9	5	وسایل و امکانات آموزشی مورد استفاده مشخص شده است.		
10	5	طرح درس دارای زمان بندی می باشد.		
11	5	تاریخ تدوین یا بازنگری طرح درس مشخص شده است.		
100		جمع امتیاز		

مدیر گروه:

معاون آموزشی دانشکده: